

מראי מקומות- בבא בתרא פ"ה

המציע מצעות בנכסי הגר, דכ' דשמוש בגוף הקרקע מהני להיות חזקת קנין (וע' בתוס' ורשב"א שם מש"כ בזה, ואכ"מ). וא"כ, לפי הרמב"ם והרשב"ם, שפיר יכולים להבין למה מהני מה שהמפקיד משתמש בהקרקע להיות קנין לו, שהרי השתמשות מהני בתורת קנין חזקה. **אולם** הוסיף הקצות דאפי' אם אמרי' כהראב"ד שם ודעימי', דחולקין על הרמב"ם, וס"ל דהשתמשות בהקרקע אינו חזקה, וצריך נעל גדר ופרץ ממש, מ"מ י"ל דזהו רק כדי לקנות קנין גמור על הקרקע, וכמו הסוגיא דהצעות מצעות, שהיו רוצה לקנות גוף הקרקע לגמרי. אבל לענין אותו השתמשות גופא שרוצה השואל להשתמש בה שם, בזה י"ל דכ"ע מודו דיכול לקנות ע"י השתמשות זו גופא בגוף הקרקע. והביא דמיון לזה מהדין (בחו"מ קנ"ג, קצות ס"ג ק') דלענין חזקת תשמישין אי"צ חזקה וטענה, דלכאור' ק', במה קנאו, נהי שמחל לו לתשמיש זה בפעם זו, אבל למה אינו יכול לחזור אח"כ, אע"כ דקנה ההשתמשות ע"י ההשתמשות גופא, דכדי לעשות השתמשות זו, סגי בעשייתו גופא כדי לקנות הקרקע לענין זכות לעשות השתמשות זו גופא. וא"כ, שפיר י"ל דהמפקיד (מוכר ולוקח) יכול לקנות הזכות להפקיד שם כליו ע"י מה שהפקיד שם כליו, וכיון שנקנה לו, א"כ הו"ל רשותו לענין שכליו שם, ושפיר יכול לקנות ע"י כליו [ויש לדרן בזה, דאולי יש לחלק דעכ"ז לא מהני לגבי הזכות לקנות בקנין חצר, וצ"ע].

אולם ע' בקובץ שעורים (ש"ז), שהעיר דבתוס' כאן בעמוד ב' מוכח שלא כיסוד הקצות, דאי' שם שיש להאשה רשות להניח קלתות ברשות בעלה, ולכן יכולה לקנות ע"י קלתות שלה, והק' תוס', נהי דנותן לה רשות ומשאלה, מ"מ הא בעי חזקה, ומבואר מקו' התוס' דאף לענין ההשתמשות זו גופא לא מהני ההשתמשות לקנותה (אולם עיקר קו' המהרי"ט מיושב, דהרשב"ם עכ"פ אזיל לשיטתו, דס"ל כהרמב"ם). ואולי יש מקום ליישב עיקר יסוד הקצות בקנ"ג, דהזכות לקנות בקנין חצר אינו חלק של ההשתמשות שהשתמשות עכשיו, ולכן אינה יכולה לקנות ע"י

(א) **ד' מדות במוכרין... ברשות הלה המופקדים** אצלו- פ"י הרשב"ם, שהפקיד שם מוכר פירותיו, ומסתמא הקנה לו נפקד למפקיד את רשותו לצורך פירותיו, למכור ולמדוד פירותיו בביתו כדרך כל הנפקדים, עד שיקבל עליו נפקד במצות מפקיד לייחד לו רשות ללוקח לקנות הפירות באשר הוא שם. וע' בשו"ת מהרי"ט (א', ס"ה), שהביא ממי שפסק מחמת דברי הרשב"ם דאשה שהקנה לאביה נכסיה שהיו מופקדים אצלו, שלא קנה מדין קנין חצר, שהרי כיון שהיא הפקידו הנכסים אצל אביה, א"כ נמצא שלפי הרשב"ם הי' חלק זה של החצר קנוי לה, ואיך יהי' קנוי לאביה בדין קנין חצר. ואע"פ דאמרי' דהיכא דהפירות ברשות הלוקח, כיון שקיבל עליו המוכר, הרי נקנים להלוקח, אע"פ שמעיקרא היו מופקדים ברשותו (וא"כ לכאו' הו"ל כאילו המוכר שאל רשות הלוקח), ביאר חכם זה דלא אמרו דברשות הלוקח קנה אלא לפי שהביא המוכר פירותיו שם דרך עראי למכור, דאז לא אמרי' שהקנו לו את רשותו. ותמה עליו המהרי"ט כמה קושיות, וע' בקצות (קפ"ט, א') שהביא קו' המהרי"ט בקיצור, (א) במה קנה המפקיד ברשותו של הנפקד, כיון דבעינן כסף, שטר, או חזקה כדי לקנותה, (ב) ועוד, תינח היכא דייחד לו מקום, אבל היכא דלא ייחד לו מקום, מאי איכא למימר, הרי כל הקנין הוא רק היכא דייחד לו מקום. (ג) ועוד, הרי לכאו' לא הוי חשיב להיות חצר של המפקיד אלא כל זמן שהחפץ של המפקיד הוא, אבל כיון דמקנהו להנפקד, א"כ לכאו' שוב לא הוי שלו, ונימא דחצירו ומתנתו באין כא', וע' בהמהרי"ט דהאריך לפרש דברי הרשב"ם באו"א. וכ' הקצות ליישב קו' המהרי"ט, והעיקר לעניננו הוא קושיתו הראשונה, איך נקנה לו בלא שום מעשה קנין (וגם איך שוב קנאו הלוקח בלא שום מעשה קנין). וכ' דבאמת יש מח' יסודי בין הראשונים בענין קנין חזקה לענין קנין קרקע. שי' הרמב"ם (מכירה א', ט"ו) הוא דאכילת פירות, דהיינו השתמשות בהקרקע גופא, ג"כ מהני בתורת חזקה. וע' ברשב"ם גופי' לעיל (נג:): לענין

הכלי ככלי דמי, ושייך לבעל הכלי, או דלמא אויר הכלי חשיב כאויר החצר, וא"כ שייך לבעל החצר. וכ' דזהו כוונת הראשונים שכ' דשאלת הגמ' הוא אם כלי בטל לגבי הרשות או אם רשות בטל לגבי הכלי. אולם הוסיף דאפי' אם אמרי' דאויר הכלי שייך לבעל החצר, עדיין תלוי שאלה זו בשאלת הגמ' בב"מ (קב.), האם אויר שסופו לנוח כמונח דמי או לא, דהיינו, דמה דאמרי' דאויר של הכלי חשיב כאויר החצר, זהו רק אם אמרי' שיש מקום לאויר לקנות, דהיינו אם אויר שסופו לנוח כמונח דמי. אבל אם אמרי' דכשאין סופו לנוח דמי, א"כ נמצא שאין לאויר כלום, וא"כ אין לבעל החצר שום תפיסה בחפץ זה, ורק חשיב כבחצר הלוקח, וקונה. **וע"ע בחי' הגרנ"ט** (קפ"ה), דצידד לומר דאולי השאלה הוא אם אמרי' דדעת המוכר הוא להשאל מקום להלוקח או לא, ודחה זה. ושוב ביאר דהשאלה הוא אם אמרי' דאע"פ דבכליו של לוקח הוא, מ"מ כיון שעדיין נמצא ברשות המוכר, א"כ שוב לא חשיב הוצאה מרשות המוכר, והדין קנין רשות מחייב שיהי' הוצאה לגמרי מרשות המוכר. ועפ"ז פי' הא דהביא מהרי"ף והרא"ש דמשמע דאף לפי המסקנא, דמסתפקינן באם אמרי' דכליו של לוקח מהני ברשות מוכר או לא, ולכאו' אם לא מהני ברשות מוכר, א"כ ודאי כליו של מוכר ברשות לוקח מהני, ואם עושה קנין בשניהם, ממ"נ קונה, ומשמע דלא אמרי' כן. וע"ז ביאר דבאמת יתכן דבשניהם לא קנה, די"ל בשניהם דחשיב דאין כאן הוצאה מרשות מוכר, וממילא לא קני, בין בכליו של לוקח ברשות מוכר, ובין בכליו של מוכר ברשות לוקח, וע"ש עוד בביאור הסוגיא.

והוא שהיתה קלתה תלוי בה - פי' הרשב"ם (ה) דדמי להגבהה שקונה בכל מקום, וכ"כ ר' גרשום, דהויא הגבהה. וע' בתורת גיטין (קל"ט, ט"ו) דדן אם מועיל שאר קנינים בגט, כגון משיכה או אגב או קנין סודר, או דלמא דוקא ידה בעינן. וע"ש שכ' להביא ראי' מדברי הרשב"ם הנ"ל דאפי' אם שאר קנינים לא מהני בגט, מ"מ קניני משיכה והגבהה בכלל קנין דיד הוא, וא"כ גם בקנין משיכה והגבהה יכולה להתגרש, וע"ש שכ' עוד

ההשתמשות בהקרקע, משא"כ הא דזכות להשתמש בקרקע לאיזה ענין [אבל עדיין אינו מיושב דברי הקצות כאן, מלבד אם מחלקין בין מי שהפקידו שם לצורך קנין גופא, מה שאין שייך לומר כן בהאשה לענין גיטה, וע"ע].

ברשות לוקח, כיון שקיבל עליו מוכר, קנה (ב) **לוקח - כ' הרשב"ם** דהגמ' לקמן מוקי לה במדה דלוקח. והק' ר' יונה, אם מיירי בכלים דלוקח, א"כ מהו החידוש, הרי אפי' בסימטא אמרי' דכלים של לוקח קונים בשבילו, וכ"ש ברשות לוקח. ותי' דעיקר הך בבא אתא לאשמעינן דאע"פ שהיו הפירות כבר בפקדון ברשות לוקח, כיון שקיבל עליו מוכר למכרן, קנה לוקח, ואי"צ לומר לו שיקנה לו כליו ורשותו, דאילו מרישא לא שמעי' אלא כשנותן המוכר בכליו של לוקח לאחר שקיבל עליו למכור, ובזה י"ל דהא ודאי נתנם שם כדי שיקנה כליו של הלוקח בשבילו. ואילו בבבא זו למדים דגם אם היו בכלי של הלוקח מעיקרא, ולא היו שלו, מ"מ כיון שקיבל עליו המוכר למכור לו, מיד קונים כליו בשבילו.

והא דומיא דחצר שאינה של שניהם קתני, וכו' - יש לע', הרי לכאו' יש להק' מחצר שאינה של שניהם גופא, דהא דינו כדין רשות הרבים ממש, ואם הדין הוא דקני כלים של לוקח, זהו גופא ראי' דברשות הרבים קונים כלים של לוקח. וכ' בחי' הר"ן דאה"נ, הו"ל למיפרך כן, אלא שהי' ניה"ל לאוקומי פירכא קמא בדוכתי, לפרוך מרה"ר ממש. עוד צידד הרש"ש ליישב דבזה היינו יכולין לתרץ דאף דרשות שאינו של שניהם הוא, מיירי שנתן להם רשות למדוד שם (כמו דאמרי' בכלים שאינם של שניהם), אבל כ' דאם אמרי' הכי, א"כ גם קו' הגמ' למעשה מה"דומיא" ל"ק כ"כ.

כליו של לוקח ברשות מוכר קנה או לא - פי' הרשב"ם, דשאלת הגמ' הוא אם אמרי' דהרשות מבטל הכלי או לא. וע' בתוס' (ד"ה כליו), שכ' דאע"פ דברה"ר ודאי לא קנה כלים של לוקח, י"ל דרשות מוכר שאני, דשמא משאיל לו מקום ללוקח, וכו'. וכ' הנתיבות (ר', ח'), שאין כוונת תוס' לומר דזהו גופא ספק של הגמ', אם משאיל לו המוכר מקום או לא, אלא ודאי משאיל לו מקום, אלא שאלת הגמ' הוא אם אמרי' דאויר

והשתא אי לאו טעמא דמקום חיקה קנוי לה, לא הוי מהני מידי, כיון דאינה קשורה ותלוי.

(ט) **משך חמריו ופועליו והכניסן לתוך ביתו,** וכ"ו- כ' ר' יונה דאתא לאשמעינן שאין משיכת החמורים והפועלים נחשבת משיכה לגבי הפירות שעליהם. וגם אשמעינן שאין רשותו של לוקח קונה לו הפירות קודם שפרקן, דכל זמן שהחמורים והפועלים טוענים אותן, אינם כמונחים ברשותו, ואע"פ שמשכן והכניסן לתוך ביתו המה וחמוריהם, אין משיכת החמורים משיכה לגבי הפירות שעליהן.

(י) **בין פסק עד שלא מדד ובין מדד עד שלא פסק, שניהם יכולין לחזור בהן- כ' תוס', ואפי' מדד ופסק נמי, שניהם יכולין לחזור כיון דעדיין לא פירקן.** וע' בר' יונה דכ' דלפירוש זה, צ"ל דמה דאמרי' דמדד עד שלא פסק לא קנה, היינו כגון שמדד על צוארי החמורים, שהרי לאו בפרקן איירי, דאם בפרקן איירי, הא ודאי קנה, דהא תקני ל' רשותו. וכ' ר' יונה דפירוש זה דחוק מאד, שהרי משמע דאילו פסק ומדד שפיר יהי' קונה. ולכן פי' דמיירי בשמדד הלוקח בבית המוכר או בשוק, ולא קנה כיון שלא פסק, אבל אם הי' פסק ומדד, שפיר יהי' קונה בהגבהה.

ראיות לסברא זו. אולם הוסיף דמה דמהני קנינים אלו של משיכה והגבהה, זהו רק בשעושה כן לרצון האשה, אבל היכא דמגרשה בע"כ, בזה לא מהני אלא נתינה לידה וחצירה ממש. וע"ע באמרי משה (כ'), שנקט דלא מהני קנינים אחרים להתגרש, אף הגבהה, וכ' לתמוה על ר"ג והרשב"ם כאן דמשמע דמהני.

(ז) **והוא שהיתה קלתה תלוי בה- פי' הרשב"ם,** דדמי להגבהה שקונה בכל מקום. ויש לע', הרי כיון שנתן הגט בקלתה, איזה הגבהה עשתה, הרי לא עשתה הגבהה של כלום. וע' בריטב"א בע"ז (עא: ד"ה הא דאמרי') שהק' כע"ז על הגמ' שם, ונקט בפשטות דהגבהה צריך איזה מעשה, ושם מיירי שרק הגיע לאויר של הכלי, והעיר שהרי לא עשה מעשה שם של הגבהה. ותי' דכיון דאויר דסופו לנוח כמונח דמי, ואילו נח חשיבא הגבהה, וכיון דמעשה הוא מיישר הכלי יפה בענין שיבא היין לאויר הכלי ולא ישפך, שפיר חשיב זה מעשה מדין הגבהה, והניח בצ"ת נויש לע' קצת, האם הי' פשוט לו דהיכא שהוא מונח בכלי ממש דחשיב מעשה, ומש"כ שהוא מיישר וכ"ו היינו ג"כ ליישב הא דמונח באויר, או דלמא הא דמונח בכלי ג"כ הי' צריך ליישב, שהרי סכ"ס לא עשה שום מעשה, וע"ז כ' שהוא מיישר הכלי, ויש לע'].
וע"ע בחשו' רעק"א (קס"ד, ד"ה אמנם י"ל) דכ' דכל זמן שהדבר "מוגבה מכחו" הרי הוא קונה, ומשמע דקונה אף בלא "מעשה הגבהה", אלא כל זמן שהדבר מוגבה מכחו חשיב הגבהה [אולם אולי יש לדחות דשאני התם דעכ"פ התחיל ההגבהה ע"י מעשה הגבהה שהוא הגביה אותו, ועכשיו מוגבה מכחו אותו מעשה הגבהה, ויש לע'].

(ז) **כגון שהי' בעלה מוכר קלתות- הק' תוס', נהי דנותן לה רשות ומשאילה, מ"מ הא בעי חזקה. וכ' בקובץ שעורים (ש"ז) דמוכח מכאן דס"ל לתוס' דלא מהני חזקת תשמישין אף לקנות הזכות לאותו תשמיש, ודלא כדברי הקצות (קנ"ג) שהבאנו לעיל, ע"ש.**

(ח) **לפי שאין אדם מקפיד, לא על מקום חיקה, וכ"ו- פי' הרשב"ם, דהיינו כשנגררין בגדיה על הקרקע. ובביאור הדברים, ע' בתוס' בגיטין (עח. ד"ה מקום), שהק' דפשיטא דמקום חיקה מהני, דזהו ממש כמו ידה. ותי' דר' יוחנן דתי' כן ס"ל דבעלמא קשורה ותלוי' בעינן, ומיירי שבגדיה נגררין בארץ,**